

Koevinkje

Aphantopus hyperantus

Het koevinkje is een algemene standvlinder. Hij vliegt vooral in het oosten en zuiden van Nederland en breidt zich uit in de duinen. Hij leeft op half beschaduwde plaatsen met een ruige vegetatie en vliegt in één generatie in juli. De rups heeft duidelijke borstelhaartjes en is meestal okerkleurig met een bruine kop.

Levenscyclus en gedrag

Waardplanten van het koevinkje zijn diverse grassen, waaronder kroppaar, kweek, timotee en grote vossestaart, en zeggen zoals ruige zegge. In eenzelfde leefgebied worden vaak al verschillende soorten waardplanten gebruikt. Het vrouwtje zet de eitjes af op grassen die groeien op vochtige plaatsen in hogere, ruige grazige vegetaties. Nadat zij is geland op een grasspriet of blad, loopt ze naar de rand en laat een eitje vallen, dat diep in de vegetatie terechtkomt. Het vrouwtje verspreidt de eitjes over een groot gebied en zwerft daarvoor soms over enige afstand. De rupsen eten vooral 's nachts, overdag schuilen zij aan de voet van de waardplant. Ze groeien traag en overwinteren verborgen in een graspol. Bij zacht weer eten ze ook in de winter door; zij gaan dus niet echt in winterrust. Vanaf april eten de rupsen weer dagelijks. In het voorjaar groeien zij snel omdat ze zich dan met jong en voedselrijk gras voeden. De rupsen verpoppen zich in een ijl zijden spinsel aan de basis van de waardplant.

(VAN SWAAY & WYNHOFF 1986, MAES & VAN DYCK 1999, BINK 1992).

De eerste vlinders vliegen vanaf midden juni. Op de vliegplaatsen is de dichtheid doorgaans hoog, zo'n 30 tot 300 vlinders per ha. Ze voeden zich met nectar van verschillende kruiden die in ruigte of struweel groeien, zoals braam, koninginnenkruid en akkerdistel. Vooral vrouwtjes drinken nectar, mannetjes worden zelden op bloemen gezien. Mannetjes patrouilleren met een zigzaggende vlucht, waarbij ze vaak paden of bosranden volgen. Na een of twee meter vliegen rusten ze vaak, bijvoorbeeld op de grond, om daarna weer verder te zoeken. Mannetjes zijn vooral 's ochtends en in de namiddag actief, vrouwtjes brengen de meeste tijd rustend of zonnend in de kruidlaag door. (VAN SWAAY & WYNHOFF 1986, TAX 1989, VAN SWAAY 2003).

Vliegtijd en overwintering

Het koevinkje vliegt in één generatie tussen 1 en 31 juli. De uiterste vliegdata zijn 13 mei (er zijn een aantal vroegere waarnemingen - zelfs al 16 april - die bevestiging behoeven) en 13 oktober. De soort overwintert als halfvolgroeide rups.

Leefgebied

Het koevinkje vliegt bij vrij ruige, droge tot vochtige graslanden en ruigere kruidenvegetaties in de buurt van bos of struweel. De soort heeft een voorkeur voor ruigten langs bosranden, bospaden, open plaatsen in het bos, zandpaden en voor de beschutting van houtwallen en hagen. (TAX 1989, POSMA 1991, ZUMKEHR 1993).

Mobiliteit, verspreiding en trend

Het koevinkje is een weinig mobiele vlinder. De vlinder

▼ Ruig grasland op beschutte plaats in het Weerterbosch (LI). *Rough grassland in a sheltered place in the Weerterbosch (prov. of Limburg).*

gebruikt meestal de beschutting van brede bospaden, houtwallen of hagen om van de ene naar een andere plaats te vliegen. Desalniettemin worden in goede jaren relatief veel vlinders buiten het bekende verspreidingsgebied waargenomen. In de jaren negentig heeft de soort Texel en Ame-

DEZE SOORT IS GESPONSORD DOOR:
Wim en José Temmink, Vollenhove.

land weten te koloniseren en is hij zelfs wel eens op Rottum gezien, wat wijst op zwerfgedrag over een grotere afstand. (VAN SWAAY & WYNHOFF 1986, SUTCLIFFE & THOMAS 1996, VAN SWAAY 2003). Het koevinkje komt in bijna heel Europa voor, met uitzondering van grote delen van Schotland, Scandinavië, het Iberisch schiereiland, Italië en Griekenland. In Nederland is de soort vooral op de zandgronden gevonden en is het voorkomen de afgelopen eeuw waarschijnlijk iets toegenomen. In de duinen breidt hij zich op dit moment nog uit. In de omgeving van Haarlem wordt de soort steeds algemener en hij is inmiddels op bijna alle Waddeneilanden gevonden, op Terschelling zelfs in grotere aantallen. Het talrijkst is hij nog steeds in het oosten en zuiden van het land. Elders is hij veel zeldzamer. Het koevinkje is op dit moment een algemene standvlinder. Uit het Landelijk Meetnet Vlinders blijkt dat de soort stabiel is (VAN SWAAY & GROENENDIJK 2005).

Bescherming

Het koevinkje staat niet op de Rode Lijst. Op Europese schaal is de soort niet bedreigd en over het algemeen is het voorkomen stabiel.

Er zijn geen speciale beschermingsmaatregelen nodig om deze soort te behouden. De recente uitbreiding in een aantal gebieden is mogelijk veroorzaakt door de verrijging van veel graslanden, bermen, bossen en (voormalige) heideterreinen met opslag van onder andere braamstruweel.

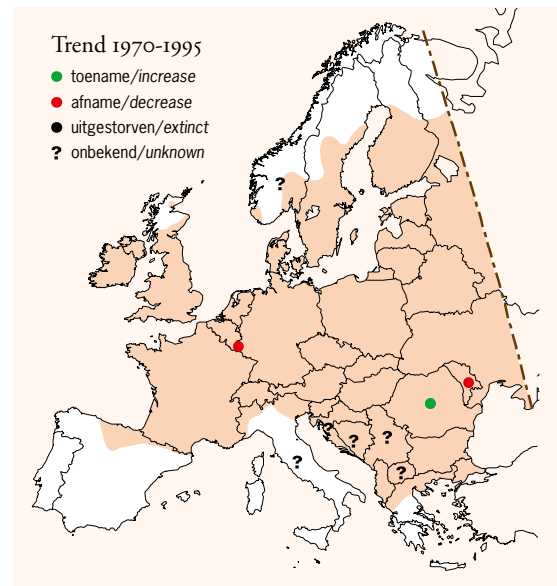
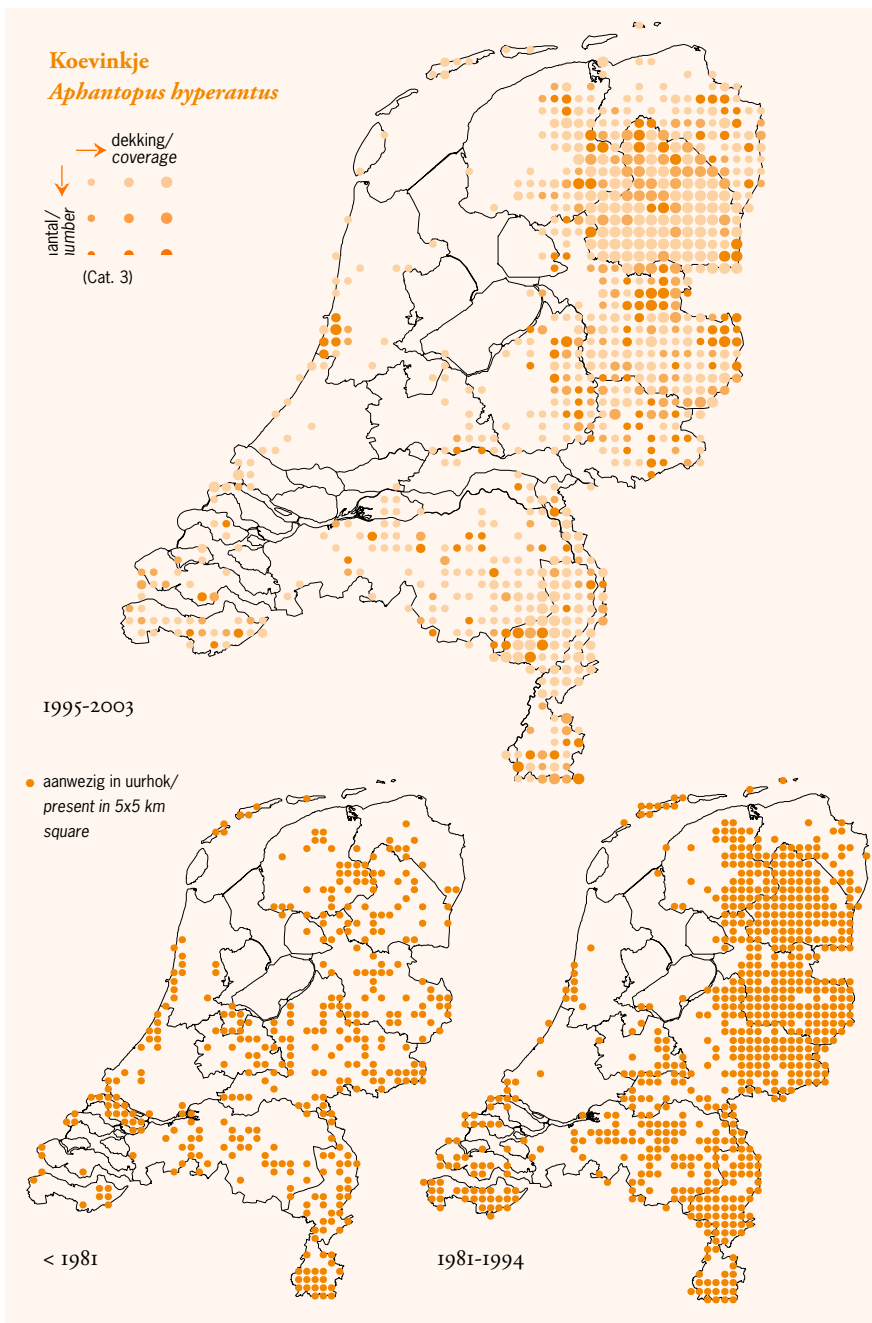
Toekomst

Te verwachten valt dat het koevinkje door de verrijging van het landschap zal toenemen.

SUMMARY

Ringlet *Aphantopus hyperantus*

Aphantopus hyperantus is a common resident. Its distribution area probably expanded slightly during the 20th century; expansion is continuing in the dunes and on the Frisian Islands. According to the Dutch Monitoring Scheme, numbers of *A. hyperantus* have remained more or less stable since the beginning of the 1990s. It mostly occurs on sandy soils, where it is found near woodland on rough grassland. Sometimes it is found in parks and gardens, along dykes and on heathland. Several species of grass serve as larval foodplant. Females can often be seen drinking nectar from various plant species, whereas males rarely drink. The species flies in one generation in July and hibernates as a half-grown caterpillar.

Profiel van het koevinkje

Voedsel rupsen Verschillende grassen.

Voedsel vlinders Vrouwetjes drinken nectar van bijvoorbeeld bramen en distels, mannetjes eten zelden.

Vliegtijd vlinders Eén generatie in juli.

Duur stadia Ei: 13-20, rups: 300-330, pop: 14-28, vlinder: 13-26, rijpingsduur ei: 3-5 dagen.

Overwinteringsfase Halfvolgroeide rups.

Leefgebied Half beschaduwde, ruige graslanden en bermen.

Mobiliteit Weinig mobiel.

Dichtheid Hoog, zo'n 30 tot 300 per ha.

Status Algemene standvlinder.

Rode Lijst Thans niet bedreigd.

Europese status Niet bedreigd.

Knelpunten verspreiding Geen.

Verwachting toekomst Algemene standvlinder.

Beschermingsmaatregelen Niet relevant.

